Rok III. Nr. 1.

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO ŁÓDZKIEGO

ORGAN RADY SZKOLNEJ OKRĘGOWEJ ŁÓDZKIEJ

Łódź, dnia 20 stycznia 1929 r.

TREŚĆ:

Poz.		Str
1.	Rozporządzenie Pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie przerwy w zajęciach szkolnych między dwoma półroczami w. b. roku szkolnym	2
2.	Okólnik Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w prawie kwalifikacyj zdrowotnych uczniów seminarjów nauczycielskich	2
3.	Okólnik Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie propagandy trzeźwości w szkołach	3
4.	Okólnik Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie poprawek na świadectwach dojrzałości	4
5.	Okólnik Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie zwolnienia od opłat szkolnych dzieci inwalidów wojennych	5
6.	Okólnik Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego w sprawie zaliczek na uposażenie	5
7.	Okólni Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego w sprawie dodatku na mieszkanie	6
8.	Okólnik Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego w sprawie propagandy lotniczej i obrony przeciwgazowej	8
9.	Okólnik Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego w sprawie rejonów egzaminacyjnych i siedzib komisyj. powołanych do przeprowadzania egzaminów praktycznych na nauczycieli szkół powszechnych	9
10.	Okólnik Kuratorium Okręgu Szkolnego Łódzkiego w sprawie taksy administracyjnej w szkołach średnich ogólnokształcących	10
11.	Konkurs	12
12.	Ruch służbowy	12

DZIAL NIEURZĘDOWY:

13.	Szkolnictwo średnie ogólnokształcące w Okręgu Szkolnym Łódzkim	13
14.	Wydawnictwa	23

Prenumerata roczna wynosi 6 złotych. Numer pojedyńczy 60 groszy. Należność wpłacać należy wyłącznie na konto czekowe P. K. O. Nr. 65312 (Rada Szkolna Okręgowa Łódzka w Łodzi).

Warunki umieszczania ogłoszeń: Cała strona 120 zł. Pół str. 65 zł. Ćwierć str. 35 zł. Ogłoszenia umieszcza się po zapłaceniu zgóry przypadającej należności.

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, ul. Piotrkowska 104, Kuratorjum O. S. Ł.

1

ROZPORZĄDZENIE

Pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 14 stycznia 1929 r. Nr. I. Prez. 275/29

w sprawie przerwy w zajęciach szkolnych między dwoma półroczami w b. roku szkolnym.

Zarządzam wyjątkowo, aby w b. roku szkolnym półrocze pierwsze we wszystkich kategorjach szkół zakończyło się dnia 31 stycznia b. r. po normalnych zajęciach szkolnych, a drugie rozpoczęło się 5 lutego b. r. W ten sposób przerwa w zajęciach szkolnych trwać będzie przez 1, 2. 3, 4 lutego (zamiast 31 stycznia, 1, 2, 3 lutego).

Minister (—) Świtalski.

Dyrekcjom i Kierownictwom szkół wszelkich typów oraz PP. Inspektorom Szkolnym w Okręgu

Kuratorjum podaje do wiadomości i wykonania powyższe rozporządzenie Pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

K. O. S. Ł. Nr. O. 1033/29
16 stycznia 1929 r.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) Dr. A. Ryniewicz.

2

OKÓLNIK

Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 6 grudnia 1928 r. Nr. O. H. fiz. 1019/28

w sprawie kwalifikacyj zdrowotnych uczniów seminarjów nauczycielskich.

Jako uzupełnienie § 2 (punktu 2) i § 4 rozporządzenia z dnia 19-go maja 1926 r. w sprawie regulaminu przyjmowania uczniów do państwowych seminarjów nauczycielskich (Nr. I-7499/26, Dz. Urz. 1926 r. Nr. 10, poz. 114) oraz punktu 6 instrukcji z dnia 24 marca 1928 r. w sprawie wykonania ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu rozporządzenia z dnia 3 lutego 1928 r. (Dz. Urz. z 1928 roku Nr. 5, poz. 90) wyjaśniam i zarządzam, co następuje:

Jeżeli kandydat do seminarjum nauczycielskiego wykazuje takie braki i wady cielesne, które zdaniem lekarza szkolnego mogą same ustąpić lub być usunięte w ciągu niezbyt długiego przeciągu czasu (np. drobne wady wymowy, drobne zeszpecenia twarzy, dające się usunąć na drodze operacyjnej, przejściowe nieżyty dróg oddechowych itp.), to ze względu na stan zdrowia może on być przyjęty do seminarjum warunkowo na jeden rok. — Przy końcu roku szkolnego dyrekcja seminarjum na podstawie opinji lekarza szkolnego rozstrzyga o pozostawieniu kandydata w seminarjum na stałe.

Jeżeli u ucznia podczas pobytu na trzech niższych kursach seminarjum wystąpiły braki i wady cielesne, bezwzględnie go dyskwalifikujące do zawodu nauczycielskiego (np. gruźlica płuc w stanie utajonym, gruźlica gruczołów śródpiersiowych, rzadkie ataki, padaczki nocne, ciężka wada serca po przebytym ostrym reumatyzmie stawowym, nagle powsta-

ie wybitne upośledzenie słuchu lub jakieś inne kalectwo), wówczas dyrekcja na wniosek lekarza szkolnego usuwa go przy końcu roku szkolnego.

Jeżeli powyższe braki i wady cielesne, uniemożliwiające pełnienie zawodu nauczycielskiego, wystąpiły u ucznia dopiero na 4 lub 5 kursie seminarjum, wówczas uczeń, o ile mu ogólny stan zdrowia na to pozwala, może pozostać w seminarjum i może przystąpić do egzaminów ostatecznych. Przed wydaniem mu świadectwa dojrzałości Dyrekcja przekreśla na niem ustęp, uprawniający do pełnienia obowiązków nauczycielskich, oraz zaznacza, że świadectwo to nie uprawnia do pełnienia obowiązków nauczycielskich ze względu na brak wymaganej przydatności fizycznej.

O ile stan zdrowia abiturjenta poprawi się, może on nie wcześniej niż po roku i nie później niż w ciągu pięciu lat zgłosić się ze świadectwem lekarskiem do dyrekcji zakładu, którego był uczniem, celem ponownego orzeczenia o przydatności fizycznej do zawodu nauczycielskiego. W razie stwierdzenia przez lekarza szkolnego tej przydatności dyrekcja seminarjum wydaje mu normalne świadectwo dojrzałości.

Powyższe zarządzenie co do pozostawienia ucznia w seminarjum z brakami i wadami cielesnemi nie ma zastosowania do ucznia, który przez swą chorobę stał się niebezpieczny dla otoczenia; takiego ucznia należy niezwłocznie na wniosek lekarza szkolnego usunąć z zakładu.

Podsekretarz Stanu
(—) Sł. Czerwiński.

Do Dyrekcyj seminarjów nauczycielskich w Okręgu.

Kuratorjum podaje do wiadomości i stosowania powyższe rozporządzenie Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

K. O. S. Ł. Nr. I. 17133/28

31 grudnia 1928 r.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) Dr. A. Ryniewicz.

3
OKÓLNIK
Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
z dnia 20 grudnia 1928 r. Nr. O. H. fiz. 1179/28
w sprawie propagandy trzeźwości w szkołach.

Na skutek prośby towarzystw przeciwalkoholowych, które w dniach 1 do 8 lutego 1929 r. organizują „Tydzień propagandy trzeźwości" pod hasłem „Przez trzeźwość do potęgi Państwa", zarządzam utrzymanie w mocy wydanego w tej sprawie okólnika z dnia 11 stycznia 1928 roku (Nr. O. H. Fiz. - 1197/27), umieszczonego w wydawnictwie p. t. Rozporządzenia i okólniki w sprawach higjeny szkolnej i wychowania fizycznego za lata 1918—1928" na str. 115.

Podsekretarz Stanu
(—) Sł. Czerwiński.

Do Dyrekcyj i Kierownictw szkół wszelkich typów oraz do PP. Inspektorów Szkolnych w Okręgu.

Kuratorjum podaje do wiadomości powyższy okólnik Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, zwracając jednocześnie

uwagę na wydawnictwa Centrali Abstynenckiej Kół Młodzieży w Krakowie oraz Związku Nauczycieli Abstynentów w Poznaniu, wymienione w dziale „Wydawnictwa" niniejszego numeru Dziennika Urzędowego.

K. O. S. Ł. Nr. O. 4449/28
5 stycznia 1929 r.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) Dr. A. Ryniewicz.

4

OKÓLNIK

Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 28 grudnia 1928 r. Nr. II. 18546/28

w sprawie poprawek na świadectwach dojrzałości.

W związku ze zwracaniem się do Ministerstwa byłych uczniów szkół w sprawie sprostowania w świadectwach dojrzałości pewnych danych osobowych (pisownia nazwiska i imienia, inne imię, data urodzenia i t. p.) — zarządzam, aby poprawki na świadectwach uskuteczniały dyrekcje szkół względnie te władze szkolne, które świadectwa wydały. Jeżeli szkoła, która świadectwo wydała, już nie istnieje, poprawki w świadectwie dokonywa ta władza szkolna, która przechowuje archiwum szkolne.

Dokonanie takiej poprawki formalnie przedstawiać się będzie w ten sposób: na odwrotnej stronie (ewentualnie trzeciej lub czwartej) świadectwa władza szkolna umieszcza adnotację:

„Kuratorjum Okręgu Szkolnego . . . . (względnie Dyrekcja Gimnazjum . . . . (pełna nazwa szkoły) opierając się na podstawie . . . . (wymienić dokładnie dokumenty, na podstawie których dokonywa się poprawki) poprawia w niniejszem świadectwie . . . . np. pisownię nazwiska, zmiany imienia, daty urodzenia.

z „. . . . . " na „. . . . . "

Podpisuje dyrektor szkoły, ewentualnie aprobujący urzędnik w Kuratorjum.

Data i pieczęć okrągła.

Dokonywanie poprawki należy uwidocznić w księgach szkolnych (protokółach), dotyczących ucznia.

Dyrektor Departamentu
(—) W. Żłobicki.

Do Dyrekcyj szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich w Okręgu.

Kuratorjum podaje do wiadomości i stosowania powyższy okólnik Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

K. O. S. Ł. Nr. II. 202/29
9 stycznia 1929 r.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) Dr. A. Ryniewicz.

5
OKÓLNIK
Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 31 grudnia 1928 r. Nr. II. 17818/28

w sprawie zwolnienia od opłat szkolnych dzieci inwalidów wojennych.

Zarządzam, aby przy zwalnianiu dzieci niezamożnych rodziców (w granicach 10% ogółu młodzieży) od taksy administracyjnej, wprowadzonej rozporządzeniem z dnia 31 stycznia 1928 r. Nr. II-1503/28, w pierwszym rzędzie zwalniano dzieci niezamożnych inwalidów wojennych.

Również pierwszeństwo w uzyskiwaniu zwolnień od taksy za pełny egzamin dojrzałości eksternów mają dzieci niezamożnych inwalidów wojennych oraz niezamożni inwalidzi wojenni.

Podsekretarz Stanu
(—) Sł. Czerwiński

Do Dyrekcyj państwowych szkół średnich ogólnokształcących w Okręgu.

Kuratorjum podaje powyższe rozporządzenie do wiadomości i stosowania wślad za okólnikiem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 31 stycznia 1928 r. Nr. II. 1503/28, zamieszczonym w Dz. Urz. K. O. S. Ł. Nr. 2 z r. 1928 pod pozycją 14.

K. O. S. Ł. Nr. II. 443/29
10 stycznia 1929 r.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) Dr. A Ryniewicz.

6
OKÓLNIK
Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego

z dnia 4 stycznia 1929 r. Nr. O. 4404/28

do PP. Inspektorów Szkolnych, Dyrekcyj państwowych szkół średnich ogólnokształcących, seminarjów nauczycielskich i ochroniarek oraz szkół zawodowych w Okręgu

w sprawie zaliczek na uposażenie.

Na podstawie okólnika Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 17 grudnia 1928 r. Nr. OR. 14594/28 Kuratorjum

zawiadamia, że Pan Prezes Rady Ministrów okólnikiem Nr. 19329 z dnia 7 grudnia 1928 r. zarządził w porozumieniu z Panem Ministrem Skarbu, co następuje:

Bezprocentowe zaliczki na uposażenie mogą być udzielane osobom, uprawnionym do ich otrzymania w myśl ustępu pierwszego, punktu I. okólnika z dnia 11 maja 1928 r. w sprawie zaliczek na uposażenie, także wtedy, jeżeli osoby te pozostają na bezpłatnym urlopie, udzielonym dla uzupełnienia studjów. W tym wypadku potrącanie rat udzielonej zaliczki z uposażenia rozpoczyna się od pierwszego dnia miesiąca następującego po ukończeniu urlopu.

Zaliczka na koszty budowy własnego mieszkania może być przyznana do wysokości nieprzekraczającej sześciomiesięcznego uposażenia. Jeżeli zaliczka udzielona na ten cel przekracza trzymiesięczne uposażenie, wymagana jest uprzednia zgoda Ministerstwa Skarbu.

Powyższe rozporządzenie Pana Prezesa Rady Ministrów Kuratorjum podaje do wiadomości w związku z okólnikiem Nr. O. 2201/28 z dnia 25 maja 1928 r., ogłoszonym w Dzienniku Urzędowym Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego Nr. 6 z dnia 20.VI. 1928 r. pod pozycją 79.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) Dr. A. Ryniewicz.

7

OKÓLNIK
Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego

z dnia 7 stycznia 1929 r. Nr. O. OR. 2/29

do PP. Inspektorów Szkolnych, Dyrekcyj państwowych szkół średnich ogólnokształcących, seminarjów nauczycielskich, seminarjum dla ochroniarek i szkół zawodowych w Okręgu

w sprawie dodatku na mieszkanie.

Na zasadzie rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 29 grudnia 1928 r. Nr. OR. 15233/28 Kuratorjum oznajmia, że Rada Ministrów uchwałą z dnia 20 grudnia 1928 r. upoważniła władze do zaliczkowego wypłacenia w styczniu 1929 r. różnicy dodatku na mieszkanie między stawkami dodatku dotychczas wypłacanemi, a stawkami, podanemi w załączonej tabeli A. Tabela B wykazuje różnicę między stawkami dotychczasowemi, a stawkami pełnego dodatku mieszkaniowego, zawartemi w tabeli A.

Jednocześnie Kuratorjum oznajmia, że obecnie wypłacana różnica dodatku na mieszkanie przysługuje wyłącznie tylko tym osobom, które dotychczas otrzymywały dodatek na mieszkanie.

2 załączniki.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) Dr. A. Ryniewicz.

TABELA A.

Tabela kwot pełnego dodatku na mieszkanie, przysługującego od dnia 1 stycznia 1929 r.

GRUPA UPOSAŻENIA	WARSZAWA	MIEJSCOWOŚCI											
		b. zabór rosyjski				b. zabór austrjacki				b. zabór pruski			
		mające mieszkańców				mające mieszkańców				mające mieszkańców			
		więcej niż 80.000 klasa I	więcej niż 40.000 klasa II	więcej niż 10.000 klasa III	mniej niż 10 000 klasa IV	więcej niż 80.000 klasa I	więcej niż 40 000 klasa II	więcej niż 10 000 klasa III	mniej niż 10.000 klasa IV	więcej niż 80.000 klasa I	więcej niż 40.000 klasa II	więcej niż 10.000 klasa III	mniej niż 10.000 klasa IV
I i II **utrzymujący rodzinę,** III i IV utrzymujący rodzinę, sędziowie D i C	242.86	167.44	150.43	133.43	116.43	192.35	156.54	139.07	121.13	129.84	115.65	103.82	92.46
utrzymujący rodzinę V i sędziowie B	168.58	114.30	101.29	89.29	76.29	128.86	103.64	91.17	78.17	87.97	76.85	68.61	59.37
samotni III, IV i V sędziowie D C B utrzymujący rodzinę VI i VII i sędziowie A	96.68	65.00	58.00	51.00	44.00	72.98	59.68	52.26	45.26	55.76	48.76	43.44	38.12
samotni VI i VII sędziowie A, **utrzymujący rodzinę** VIII-XII	60.00	42.67	37.67	33.67	28.67	45.19	41.03	34.51	29.93	36.37	31.79	28.63	24.89
utrzymujący rodzinę od XIII — XVI	38.00	30.00	27.00	24.00	22.00	31.48	27.74	24.74	22.74	28.13	25.15	22.52	20.52
samotni od VIII—XVI	26.00	20.00	18.00	16.00	15.00	20.74	18.74	16.74	15.74	19.26	17.63	15.63	14.63

TABELA B.

Różnica dodatku mieszkaniowego między stawkami dotychczas pobieranemi, a stawkami pełnego dodatku mieszkaniowego, zawartemi w tabeli A.

GRUPA UPOSAŻENIA	MIEJSCOWOŚCI				
	Warszawa	mające mieszkańców			
		wiecej niż 80.000 klasa I	więcej niż 40.000 klasa II	więcej niż 10 000 klasa III	mniej niż 10 000 klasa IV
I i II utrzymujący rodzinę III i IV utrzymujący rodzinę sędziowie D i C	128.72	88.75	79.73	70.72	61.71
utrzymujący rodzinę V i sędziowie B	89.35	60.58	53.69	47.33	40.44
samotni III, IV i V sędziowie D. C. B. utrzymujący rodzinę VI i VII i sędziowie A	56.08	37.70	33.64	29.58	25.52
samotni VI i VII i sędziowie A utrzymujący rodzinę VIII—XII	34.80	24.75	21.85	19 53	16.63
utrzymujący rodzinę od XIII—XVI	23.94	18.90	17.01	15.12	13.86
samotni od VIII—XVI	16.38	12.60	11.34	10.08	9.45

UWAGA: Dla b. zaborów austrjackiego i pruskiego, przewiduje się wypłatę dodatku na mieszkanie według stawek, ustalonych dla miejscowości b. zaboru rosyjskiego.

8

OKÓLNIK

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego

z dnia 10 stycznia 1929 r. Nr. O. 4345/28

do Dyrekcyj szkół średnich ogólnokształcących, zawodowych, seminarjów nauczycielskich i ochroniarek, PP. Inspektorów Szkolnych oraz Kierownictw publicznych szkół powszechnych w Okręgu

w sprawie propagandy lotniczej i obrony przeciwgazowej.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, uznając znaczenie propagandy lotnictwa, jako jednego z niezwykle ważnych zagadnień polityki państwowej, wśród jaknajszerszych warstw ludności,

zwróciło uwagę okólnikiem z dnia 3 kwietnia 1928 roku Nr. I. 21247/27 (Dz. Urz. Nr. 4, poz. 81) na potrzebę prowadzenia przedewszystkiem w szkole systematycznej akcji w kierunku rozbudzenia zamiłowań lotniczych wśród całej młodzieży szkolnej, a przez nią wśród całego społeczeństwa.

Obok zagadnienia propagandy lotniczej niemniej ważna jest propaganda obrony przeciwgazowej. I ta sprawa nie może być w szkole zaniedbana. Może ona być poruszona równocześnie ze sprawą lotnictwa, tembardziej, że w lutym 1928 roku nastąpiło połączenie Ligi Obrony Powietrznej Państwa z Towarzystwem Obrony Przeciwgazowej w jedną organizację: „Liga Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej". Skutkiem tego wszystkie dawne Koła Ligi Obrony Powietrznej Państwa stały się automatycznie Kołami Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej, a tak otworzyła się przed niemi nowa praca, t. j. propagowanie obrony przeciwgazowej i przygotowanie do niej całej ludności.

Na terenie szkolnym mogą więc być obecnie tworzone koła szkolne Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej, aby się stać pożądanym ośrodkiem propagandy obrony przeciwgazowej w szkole.

Opierając się na rozporządzeniu Pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 12 grudnia 1928 roku Nr. O. Prez. 6702/28 wzywam Dyrekcje i Kierownictwa szkół wszelkich typów do systematycznej pracy przy współudziale Nauczycielstwa na terenie szkół w kierunku zainteresowania młodzieży szkolnej lotnictwem i obroną przeciwgazową oraz do tworzenia kół szkolnych Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) Dr. A. Ryniewicz.

9
OKÓLNIK
Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego
z dnia 17 stycznia 1929 r. Nr. I. KN. 1107/29

do P. P. Inspektorów Szkolnych, Dyrekcyj państwowych seminarjów nauczycielskich oraz Nauczycielstwa szkół powszechnych w Okręgu

w sprawie rejonów egzaminacyjnych i siedzib komisyj, powołanych do przeprowadzania egzaminów praktycznych na nauczycieli szkół powszechnych.

Na zasadzie § 2 zarządzenia Pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 14 grudnia 1928 r. (Dz. Urz. Ministerstwa W. R. i O. P. z 1929 r. Nr. 1, poz. 3) ustanawiam następujące rejony i siedziby państwowych komisyj egzaminacyjnych, powołanych do przeprowadzenia egzaminów praktycznych dla nauczycieli szkół powszechnych w Okręgu Szkolnym Łódzkim:

1) dla miasta Łodzi w Państwowem Seminarjum Nauczycielskiem Męskiem w Łodzi;

2) dla powiatów: łaskiego i łódzkiego w Państwowem Seminarjum Nauczycielskiem Żeńskiem w Zgierzu;

3) dla powiatu brzezińskiego w Państwowem Seminarjum Nauczycielskiem Męskiem im. Tadeusza Rejtana w Tomaszowie Mazowieckim,

4) dla powiatów: piotrkowskiego i radomskowskiego w Państwowem Seminarjum Nauczycielskiem Żeńskiem im. Królowej Jadwigi w Piotrkowie;

5) dla powiatów: sieradzkiego, wieluńskiego i kaliskiego w Państwowem Seminarjum Nauczycielskiem Męskiem w Zduńskiej Woli;

6) dla powiatów: łęczyckiego, kolskiego i tureckiego w Państwowem Seminarjum Nauczycielskiem Męskiem im. Grzegorza Piramowicza w Łęczycy;

7) dla powiatów: konińskiego i słupeckiego w Państwowem Seminarjum Nauczycielskiem Męskiem im. Marszałka J. Piłsudskiego w Słupcy.

W myśl § 5 podanego wyżej zarządzenia Pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego interesowani nauczyciele winni wnosić podania o wyznaczenie terminu egzaminu praktycznego w drodze służbowej do prezesa Komisji Egzaminacyjnej swego rejonu egzaminacyjnego w siedzibie Komisji.

Pierwszy termin wnoszenia podań, ustanowiony w § 5 rzeczonego zarządzenia na dzień 31 stycznia b. r., Ministerstwo W. R. i O. P. zmieniło w rozporządzeniu z dnia 12 stycznia b. r. Nr. II. 987/29 i przedłużyło go wyjątkowo w r. 1929 **do dnia 28 lutego 1929 r.**

Panowie Inspektorzy Szkolni prześlą nadesłane do nich podania właściwym prezesom komisyj egzaminacyjnych w terminie **do dnia 10-go marca 1929 roku**, wyjątkowo odmiennie, niż to ustalono w § 7 cytowanego zarządzenia.

Egzamin w myśl postanowień § 1 b. tego zarządzenia w kadencji wiosennej 1929 roku może się odbywać wyjątkowo także w miesiącu kwietniu.

Skład komisyj egzaminacyjnych Kuratorjum poda do wiadomości nauczycielstwa w czasie najbliższym.

Nauczyciele szkół powszechnych, obowiązani w myśl art. 7 rozporządzenia Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 roku o kwalifikacjach zawodowych nauczycieli szkół powszechnych (Dz. Urz. Ministerstwa W. R. i O. P. z 1928 r. Nr. 4, poz. 67) do zdawania egzaminu praktycznego, winni zapoznać się szczegółowo z postanowieniami tego rozporządzenia oraz przepisami, zawartemi w zarządzeniu Pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 14 grudnia 1928 roku (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1929 r. Nr. 1, poz. 3) i do tych przepisów ściśle się stosować.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) Dr. A. Ryniewicz.

10

OKÓLNIK

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego

z dnia 29 grudnia 1928 r. Nr. II. 5696/28

do Dyrekcyj państwowych szkół średnich ogólnokształcących w Okręgu w sprawie taksy administracyjnej w szkołach średnich ogólnokształcących.

Na podstawie rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 12 grudnia 1928 r. Nr. II. 17475/28 Kuratorjum oznajmia, że Ministerstwo Skarbu pismem z dnia 23.XI. 1928 roku Nr. D. III. 1564/3 wyraziło zgodę na zwiększenie tych części taks administracyjnych, które pozostają do dyspozycji Dyrekcji na wydatki rzeczo-

we szkoły oraz tych części, które wpłacają Dyrekcje do dyspozycji Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na konto czekowe Nr. 30110 w Pocztowej Kasie Oszczędności.

Zwiększenie podanych wyżej części taks ma być dokonane kosztem dochodu Skarbu Państwa, wpłacanego dotychczas przez Dyrekcje do Kas Skarbowych na rachunek Dz. V. § 10 budżetu Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Wobec powyższego z dniem 1 lutego 1929 roku ustaje obowiązek wpłacania kwoty zł. 20 (przy taksach ulgowych po 10 zł.) półrocznie od ucznia na dział V. § 10 budżetu dochodowego Ministerstwa W. R. i O. P., a pobierane nadal taksy administracyjne w wysokości 55 zł. półrocznie (ulgowe 27 zł. 50 gr.) Dyrekcje gimnazjów dzielić będą odtąd (od 1 lutego 1929 r.) w sposób następujący:

1) zł. 22 gr. 50 (przy taksach ulgowych zł. 11 gr. 25) na fundusz specjalny „Taksy administracyjne" do dyspozycji Ministerstwa W. R. i O. P. Tę część taks wpłacać należy podobnie jak dotychczas do P. K. O. na konto czekowe Nr. 30110;
2) zł. 31.— (przy taksach ulgowych zł. 15 gr. 50) do dyspozycji Dyrekcji na pokrycie wydatków rzeczowo-administracyjnych szkoły;
3) zł. 1 gr. 50 (przy taksach ulgowych gr. 75) do dyspozycji Dyrekcji na rzecz funduszu wycieczkowego oraz gier i sportu.

Ze względu na to, że Ministerstwo Skarbu zamierza przelać jeszcze na fundusz specjalny „Taksa administracyjna" do dyspozycji Ministerstwa W. R. i O. P. te kwoty, które dotychczas wpłacały Dyrekcje na dział V. § 10 budżetu dochodowego Min. W. R. i O. P., Kuratorjum poleca przeto Dyrekcjom nadesłać do Kuratorjum **najdalej do dnia 1 lutego 1929 r.** wykaz poszczególnych kwot, wpłaconych do Kasy Skarbowej w okresie **od 1 lipca 1928 r. do 31 stycznia 1929 roku** na dział V. § 10 budżetu dochodowego (wzór wykazu poniżej).

Za Kuratora Okręgu Szkolnego
(—) T. Czapczyński.
Naczelnik Wydziału.

PAŃSTWOWE GIMNAZJUM

im. ....

w ....

Wykaz

kwot wpłaconych w okresie od 1 lipca 1928 r. do 31 stycznia 1929 na Dz. V. § 10 budżetu dochodowego Min. Wyzn. Rel. i Ośw. Publ.

L. p.	WPŁACONO					UWAGI
	Dnia	Pod pozycją dz. przych.	W kasie skarbowej	Zł.	gr.	
			Razem	....	....	

.................dnia.................1929

Dyrektor:

11
KONKURS.

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódziego ogłasza niniejszem konkurs na stanowisko kierownika 7-klasowej publicznej szkoły powszechnej żeńskiej (dla dzieci wyzn. mojż.) Nr. 131 w Łodzi. Mieszkania przy szkole niema.

Kandydaci na powyższe stanowisko winni odpowiadać warunkom ust. 1 art. 12, względnie ust. 3 art. 147 ustawy z dn. 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu rozporządzenia z dnia 3-go lutego 1928 roku (Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462). Należycie udokumentowane podania, skierowane do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego w Łodzi, wnosić należy w drodze służbowej w terminie do dnia 15 marca 1929 roku do Inspektora Szkolnego w Łodzi, ul. Piramowicza Nr. 5.

12
RUCH SŁUŻBOWY.

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego.

Pan Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego dekretem z dnia 29. 12. 1928 r. N. O. Prez 6358/28 przeniósł z urzędu z dniem 1 stycznia 1929 roku **Stefana Majewskiego,** naczelnika r. chuby VII st. sł., na równorzędne stanowisko do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego w tym samym stopniu służbowym.

Seminarja nauczycielskie.

Pan Kurator Okręgu Szkolnego Łódzkiego zamianował:

1) naucz. 8-kl. szkoły powsz. im. Józefa Lempy w Katowicach, **Ludwika Kitza,** nauczycielem państw. seminarjum nauczycielskiego męskiego w Zduńskiej Woli z dniem 1 października 1928 r.,

2) **Stanisława Pilcha** nauczycielem państw. seminarjum nauczycielskiego męskiego w Zduńskiej Woli z dn. 1 stycznia 1929 r.,

3) **Tadeusza Hampusa** nauczycielem państw. seminarjum nauczycielskiego męskiego im. T. Rejtana w Tomaszowie Mazowieckim z dn. 1 stycznia 1929 r.,

Pan Kurator Okręgu Szkolnego Łódzkiego przeniósł nauczyciela państw. seminarjum naucz. w Kcyni, **Kaspra Zazulę,** na stanowisko nauczyciela państw. seminarjum nauczycielskiego męskiego im. T. Rejtana w Tomaszowie Mazowieckim z dn. 1 stycznia 1929 r.

Szkolnictwo powszechne.

Pan Kurator Okręgu Szkolnego Łódzkiego zamianował z dniem 1 lutego 1929 r. nauczyciela i p. o. kierownika 2 kl. publ. szkoły powsz. w Ożegowie, **Alfonsa Warwaszyńskiego,** kierownikiem 2 kl. publ. szkoły powsz. w Ożegowie, pow. wieluńskiego,

---

Pan Kurator Okręgu Szkolnego Łódzkiego przeniósł na skutek prośby:

w powiecie łaskim:

1) naucz. publ. szkoły powsz. w Probostwie — Łask, **Aurelję Zajdzinę i Kazimierę Piotrowska,** do publ. szkoły powsz. Nr. 1 w Łasku z dn. 1 stycznia 1929 r.,

2) naucz. publ. szkoły powsz. w Chechle, **Marję Staniakową,** do publ. szkoły powsz. w Mogilnie-Dużem z dn. 1 lutego 1929 r.,

w Łodzi:

3) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 150, **Minę Szelubską,** do publ. szkoły powsz. Nr. 126 z dniem 15 stycznia 1929 r.;

Pan Kurator Okręgu Szkolnego Łódzkiego przeniósł z urzędu z dniem 1 stycznia 1929 r. z powodu zmiany organizacji szkół:

1) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 18 w Łodzi, **Apolonję Żabińską, Eugenję Szulcową, Janinę Zdrojewską, Helenę Bagińską, Kazimierę Kowalską, Marję Dzięgielewską i Kazimierę Rodakowską,** do publ. szkoły powsz. Nr. 23 w Łodzi,

2) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 134 w Łodzi, **Ewelinę Goldmanową, Rachelę Honigstokównę, Rozalję Finkelsztajnównę, Annę Wajkselfiszową i Czesławę Skowrońską,** do publ. szkoły powsz. Nr. 126 w Łodzi.

Pan Kurator Okręgu Szkolnego Kr kowskiego przeniósł z dniem 1 lutego 1929 r., na skutek prośby naucz. publ. szkoły powsz w Goleszach, pow. piotrkowskiego. **Stefana Ogłozę**, do publ. szkoły powsz. w Niewierszynie, pow. opoczyńskiego.

Uchylono przeniesienia następujących nauczycieli (lek): 1) **Wacława Kruszyńskiego** (Dz. Urz. K. O. S. Ł. Nr. 11/28, str. 207, 2) **Zofji Galewskiej** (Dz. Urz. K. O. S. Ł. Nr. 11/28, str. 207).

DZIAŁ NIEURZĘDOWY.

13
Szkolnictwo Średnie Ogólnokształcące w Okręgu Szkolnym Łódzkim.

Ażeby się zorjentować w stanie szkolnictwa ogólnokształcącego za czasów polskich i w przyczynach początkowego jego rozwoju, należy przedewszystkiem poznać stan z czasów zaboru rosyjskiego. W całym zaborze rosyjskim na terytorjum b. Królestwa Polskiego istniało w roku 1912 — 93 średnich zakładów naukowych, w tem 40 gimnazjów i progimnazjów męskich, 38 gimnazjów i progimnazjów żeńskich, 5 szkół realnych, 9 seminarjów nauczycielskich oraz klasy pedagogiczne przy I gimn. żeńskiem w Warszawie. Szkół średnich rządowych było 63, prywatnych z prawami 30. Ogólna liczba uczniów wynosiła 26 209, w szkołach rządowych 19 964, w szkołach prywatnych z prawami 6 245. Pod względem wyznań było w r. 1911 katolików 37,3%, prawosławnych 28,7%, izraelitów 28,3%, innych wyznań 5,7%, procent katoliczek w gimnazjach żeńskich wynosił ledwie 21,6%, procent izraelitek 40%.

Obok szkół rządowych lub prywatnych z prawami istniało jeszcze 1074 szkół prywatnych, w tej liczbie szkół średnich 247. Szkół z klasami powyżej 6 było 150, z programem 3—6 klas 79, reszta były to szkoły początkowe jedno i dwuklasowe. Młodzieży w tych szkołach było w roku 1913 — 107 969, z czego na szkoły średnie przypadało 50 079 uczniów.

Do szkół średnich ogólnokształcących zaliczyć też należy szkoły handlowe, pozostające pod zarządem ministerstwa handlu i przemysłu. W roku 1911/2 szkół takich było 45, w tem 25 męskich, 18 żeńskich i 2 koedukacyjne. Liczba młodzieży w tych szkołach wynosiła 11 230, w tem chłopców 7 694 i 3 536 dziewcząt.

W gimnazjach rządowych lub z prawami na 1 szkołę przypadało przeciętnie 281,8 uczniów, na 1 nauczyciela 23,4 uczniów. W szkołach prywatnych na jedną szkołę średnią wypadało przeciętnie 202,7 uczniów, w szkołach handlowych od 218—295,6 uczniów, a na 1 nauczyciela od 11,1 do 14,9 uczniów.

Polaków w szkołach handlowych było 7518, w szkołach rządowych o ilości Polaków sądzić można tylko z liczby katolików. Do szkół uczęszczały w większości dzieci obywatelskie i mieszczańskie, nie licząc urzędników w szkołach rządowych. W ostatnich latach wzrosła też silnie liczba dzieci włościańskich.

Tak się przedstawiało szkolnictwo za czasów rosyjskich. *)

Nic też dziwnego, że wobec takich stosunków, panujących w dziedzinie oświaty, po odzyskaniu niepodległości uznano za obowiązek narodowy zakładanie jak największej liczby szkół średnich ogólnokształcących, po-

---

*) Dane zaczerpnięte z „Rocznika Statystycznego Królestwa Polskiego" rok 1914 opracowanego pod kierunkiem Władysława Grabskiego. Warsz. 1915. Geb. i Wolff.

nadto żywo rzucili się do organizowania szkół średnich Niemcy i Żydzi. Proces ten przechodziło całe Królestwo Polskie. Jak wykazuje K. Konarski w swej pracy p. t. „Dzieje szkolnictwa w b. Królestwie Kongresowem", w okresie od 1915—1918 przybyło 45 szkół męskich i 23 szkół żeńskich tak, że liczba szkół męskich wynosiła w r. szk. 1917/18 — 109, liczba szkół żeńskich 137 razem 246, kiedy w r. szk. 1914/15 było na terenie Królestwa Kongresowego tylko 178 szkół średnich. „Pęd narodu ku oświacie — mówi Konarski — doprowadził średnie szkolnictwo polskie w ciągu dwóch lat do ogromnych, przekraczających nawet istotne potrzeby kraju, rozmiarów". (str. 98).

Po pewnym jednak czasie, kiedy zaczęły się stosunki stabilizować, kiedy równocześnie warunki gospodarcze stawały się coraz trudniejsze, kiedy się też przekonano, że — zwłaszcza w okresie inflacji — można znaleźć znacznie lepsze zarobki bez mozolnego ślęczenia w szkole średniej czy wyższej, zapał zaczął ustępować miejsca rozwadze. Do tego zaś przyłączył się stosunkowo szybki i żywy rozrost szkół powszechnych wyżej zorganizowanych i rozwój szkolnictwa zawodowego, które również odciągnęły młodzież odciągnęły młodzież od szkół średnich ogólnokształcących. Rozpoczął się zatem spadek frekwencji, który ogarnął w pierwszym rzędzie prawie wszystkie województwa centralne. Dzisiaj znajdujemy się w tym stanie, że wypada nam się namyśleć, czy ten, przed kilku jeszcze laty pożądany objaw zmniejszania się liczby młodzieży szkół średnich, możemy uważać za pożądany, czy też może ten proces nie przekroczył już normalnych granic.

* * *

Przypatrzmy się teraz danym, dotyczącym stosunków, panujących w szkolnictwie średniem ogólnokształcącem na terenie okręgu szkolnego łódzkiego. Otóż podobnie, jak we wszystkich województwach centralnych, szkoły w okręgu szkolnym łódzkim po dojściu do pewnego maximum, który osiągnęły w latach 1921/2 i 1922/3, zaczęły się cofać w swoim rozwoju. Świadczy o tem następujące zestawienie, dotyczące liczby szkół:

W roku szkolnym	1921/2	było	91	szkół
	1922/3	„	91	„
	1923/4	„	85	„
	1924/5	„	82	„
	1925/6	„	81	„
	1926/7	„	79	„
	1927/8	„	82	„
	1928/9	„	76	„

Tendencja zatem zniżkowa jest stała, nie przeczy jej nawet podniesienie się liczby szkół w r. 1927/28, raczej udowadnia ono, że wszelkie próby w kierunku podniesienia liczby szkół nie udają się.

Równocześnie spadła też liczba oddziałów:

W roku szkolnym	1921/2	było	810	oddziałów (klas)
	1922/3	„	819	„
	1923/4	„	773	„
	1924/5	„	740	„
	1925/6	„	722	„
	1926/7	„	717	„
	1927/8	„	748	„
	1928/9	„	704	„

Obraz zatem ten sam, co przy liczbie szkół.

Podobnie o spadku świadczy liczba młodzieży:

W roku szkolnym	1921/2	było	26 919	uczniów
	1922/3	,,	25 381	,,
	1923/4	,,	22 860	,,
	1924/5	,,	21 542	,,
	1925/6	,,	19 950	,,
	1926/7	,,	19 429	,,
	1927/8	,,	18 838	,,
	1928/9	,,	18 828	,,

Ostatecznie w ciągu 9 lat ubyło ogółem 8 091 uczniów.

Dodatniej nieco przedstawia się zatem dopiero rok ostatni, który przy zmniejszonej liczbie szkół i oddziałów wykazuje prawie ten sam stan frekwencji. Wpłynęło na to istnienie dwóch gimnazjów dla dorosłych, które właściwie powinny mieć swą osobną statystykę, a nadto i to, że cyfry pochodzą z początku roku szkolnego, a nie z 1. XII., jak wszystkie poprzednie cyfry. W każdym jednak razie podkreślić należy tendencję utrzymania stanu posiadania w ostatnim roku szkolnym.

Pod względem *płci* frekwencja przedstawia się następująco:

	Chłopcy:	Dziewczęta:
r. szk. 1921/2	13 765	13 154
1922/3	13 359	12 022
1923/4	12 184	10 678
1924/5	11 762	9 780
1925/6	10 998	8 952
1926/7	10 571	8 858
1927/8	9 909	8 929
1928/9	9 973	8 855

Jeśli porównamy dane z r. 1928/9 z datami z r. 1921/2, to przekonamy się, że spadek frekwencji odbywa się przedewszystkiem kosztem młodzieży żeńskiej. Kiedy młodzież męska straciła w ciągu 9 lat 3 792 uczniów, dziewcząt ubyło 4 299.

Pewne wyjaśnienie tego zjawiska da nam zestawienie, dotyczące wyznania młodzieży:

Rok szkolny	Rzym.-kat.	Greck.-kat.	Ewangel.	Prawosław.	Mojżeszowe	Inne
1921/2	14159	10	2862	148	9673	62
1922/3	13104	14	2766	141	9146	78
1923/4	12253	—	2498	135	7920	49
1924/5	11863	7	2423	150	6788	137
1925/6	11344	16	2269	144	6043	136
1926/7	10776	37	2153	133	6220	113
1927/8	10086	18	2115	159	6410	50

Stały spadek od szeregu lat wykazuje w cyfrach bezwzględnych wyznanie rzymsko-katolickie, ewangelickie i „inne“ wyznania. Wyznanie grecko-katolickie ważniejszej roli nie odgrywa. Natomiast po kilkuletnim okresie spadku wzrasta od lat trzech liczba uczniów wyznania mojżeszowego i częściowo przy znacznem falowaniu wyzn. prawosławnego.

Stan strat i zysków trzech najważniejszych wyznań w ciągu 7 lat przedstawia się następująco:

Uczniów	wyznania	rzymsko-katolickiego ubyło:	4073
"	"	ewangelickiego	747
"	"	mojżeszowego	3263

Natomiast w ostatniem trzechleciu:

Uczniów	wyznania	rzymsko-katolickiego ubyło:	1258
"	"	ewangelickiego	154
"	"	mojżeszowego przybyło	367

To ostatnie zestawienie wskazuje tendencje, panujące pod względem liczebności w poszczególnych wyznaniach, niezależnie od procentowego ich stosunku.

Stosunek procentowy pod względem wyznań w r. szk. 1927/8 był następujący:

	W szkołach państw.	W szkołach pryw.
Rzym-kat.	84,4 %	46,0 %
Prawosł.	1,1 "	0,8 "
Ewang.	5,1 "	12,7 "
Mojżesz.	8,1 "	40,4 "
Inne	1,2 "	— "

Zaznaczyć jeszcze należy, że nie można utożsamiać danych, dotyczących wyznania, z przynależnością narodową. Świadczy o tem najlepiej zestawienie z r. 1927/8, w którym było:

Narodowości	polskiej	12192	uczniów
"	ruskiej	14	"
"	rosyjskiej	28	"
"	białoruskiej	5	"
"	niemieckiej	1720	"
"	żydowskiej	4870	"
"	czeskiej	5	"
"	francuskiej	2	"
"	szwajcarskiej	2	"

Podział szkół według rozmieszczenia chłopców i dziewcząt przedstawia się następująco:

Rok szk. 1921/2	szkoły męskie	30	żeńskie	36	koeduk.	25
" 1922/3	"	31	"	35	"	25
" 1923 4	"	29	"	32	"	24
" 1924/5	"	30	"	29	"	23
" 1925/6	"	31	"	27	"	23
" 1926/7	"	28	"	28	"	23
" 1927/8	"	28	"	28	"	26
" 1927/8	"	26	"	28	"	22

Zestawienie to zgodnie z poprzedniemi wykazuje, że w ciągu lat ośmiu najbardziej zmalała liczba szkół żeńskich, mniejszą zniżkę wykazują szkoły męskie, szkoły zaś koedukacyjne dopiero w ostatnim roku po chwilowym wzroście silnie się cofnęły, nie mogąc się utrzymać na powierzchni wobec trudnych warunków. Spadek ten jest właściwie jeszcze większy jeśli się weźmie pod uwagę, że w liczbie 22 szkół koedukacyjnych są dwie

szkoły kaedukacyjne dla dorosłych. W każdym razie pokaźna liczba szkół koedukacyjnych, które nie są u nas w olbrzymiej większości wyrazem pewnych prądów pedagogicznych, ale wynikiem stosunków materjalnych, świadczy najlepiej o trudnych warunkach, w jakich się znajduje szkolnictwo zwłaszcza na prowincji.

Tak się przedstawia stan szkolnictwa średniego ogólnokształcącego na terenie Okręgu Szkolnego Łódzkiego w najogólniejszych zarysach. Przypatrzmy się teraz pewnym charakterystycznym szczegółom.

Chodzi przedewszystkiem o rolę, jaką odgrywają w szkołach średnich ogólnokształcących *klasy wstępne*. Liczba uczniów w tych klasach ulegała następującym zmianom:

r. szk. 1921/2 . . .	3 700	uczniów
1922/3 . . .	3 027	„
1923/4 . . .	2 305	„
1924/5 . . .	1 640	„
1925/6 . . .	1 365	„
1926/7 . . .	1 618	„
1927/8 . . .	1 988	„
1928/9 . . .	2 372	„

Do roku szkolnego 1925/6 klasy wstępne podlegają ogólnemu procesowi zmniejszania się frekwencji, natomiast od r. szk. 1926/7 następuje silny ruch zwyżkowy. Zjawisko to jest nadzwyczaj charakterystyczne z tego powodu, że właśnie te roczniki dzieci pochodzą z lat najsilniejszego oddziaływania depopulacji wojennej, że zatem liczba ta powstała pod wpływem obowiązku szkolnego celem uniknięcia uczęszczania do publicznych szkół powszechnych, jest ona więc przejawem krytycznych poglądów pewnych warstw społeczeństwa na szkoły powszechne.

Klasy wstępne są prawie wyłącznem zjawiskiem m. Łodzi. I tak n. p. w r. szk. 1927/28 na 37 szkół w Łodzi klasy wstępne A istniały w 24 szkołach, a na 45 szkół na prowincji w 7 szkołach, klasy wstępne B w Łodzi w 25 szkołach, na prowincji w 9 szkołach, klasy wstępne C w Łodzi w 18 szkołach, a na prowincji w 10 szkołach. Ogółem zatem w Łodzi było klas wstępnych 67, na prowincji 26, czyli razem 93.

W r. szk. 1928/9 liczba klas wstępnych w Łodzi wzrosła do 78, natomiast na prowincji opadła do 23, czyli ogółem wynosi 101.

Zaznaczyć należy jednak, że w bardzo wielu wypadkach stanowią one nadzwyczaj znikomą jednostkę organizacyjną, bo aż w 19 klasach wstępnych w Łodzi liczba dzieci nie przekracza 10, a na prowincji takich klas mających 10 lub poniżej 10 dzieci jest 8, czyli razem 27 klas wstępnych posiada najwyższą frekwencję 10 dzieci.

Klasy wstępne są zatem często wytworem sztucznym i niezdrowym, albo tworzy się je celem przygotowania sobie przyszłych kadr uczniowskich. Występują najsłabiej w szkołach męskich, najsilniej w żeńskich.

Jeśli odliczymy uczniów klas wstępnych od ogólnej liczby uczniów w poszczególnych latach, to otrzymamy we właściwych klasach gimnazjalnych stan następujący:

Rok szk.	1921/2	ogółem	26919	kl. wstępne	3700	zostaje	23219
„	1922/3	„	25381	„	3027	„	22354
„	1923/4	„	22860	„	2305	„	20555
„	1924/5	„	21542	„	1640	„	19902
„	1925/6	„	19950	„	1365	„	18585

Rok szk.	1926/7	ogółem 19429	kł. wstępne	1618	zostaje	17811
„	1927/8	„ 18838	„	1988	„	16850
„	1928/9	„ 18828	„	2372	„	16456

Im słabsza zatem frekwencja w klasach wstępnych, tem słabsze tempo spadku w klasach gimnazjalnych. Odliczenie jednak uczniów klas wstępnych daje nam dopiero właściwy obraz frekwencji w szkołach średnich ogólnokształcących. Podniesienie się jednak liczby uczniów w klasach wstępnych pozwala spodziewać się, że w najbliższych latach wzrośnie też frekwencja i we właściwych klasach gimnazjalnych i że zacznie się już stały przyrost młodzieży w szkołach średnich ogólnokształcących.

Kiedy klasy wstępne od lat czterech wykazują stałą poprawę, klasy niższe gimnazjalne znajdują się, pomimo chwilowej poprawy w r. 1927/8, właściwie w stanie stałego upadku, jak tego dowodzi następujące zestawienie:

Rok szk.	1921/2	w klasach I — III	było	uczniów		12101
„	1922/3	„	„	„	„	10541
„	1923/4	„	„	„	„	8936
„	1924/5	„	„	„	„	8158
„	1925/6	„	„	„	„	7071
„	1926/7	„	„	„	„	6162
„	1927/8	„	„	„	„	7226
„	1928/9	„	„	„	„	4832

Jeśli porównamy te cyfry z cyframi ogólnego spadku frekwencji, to przekonamy się, że w tych właśnie klasach niższych leży istota przesilenia w szkolnictwie średniem ogólnokształcącem. Na deficyt bowiem pod względem liczby uczęszczającej młodzieży one przedewszystkiem wpływają, wykazując w ciągu ośmiu lat ubytek 7269 uczniów. Na tych klasach odbiła się najsilniej konkurencja coraz bardziej rosnącej i coraz wyżej organizującej się szkoły powszechnej siedmioklasowej.

Jeśli chodzi o szczegóły, to zaznaczyć należy, że w r. szk. 1927/8 i w r. szk. 1928/9 nie posiadały klas niższych następujące szkoły:

	1927/8 I	II	III	1928/9 I	II	III
W Łodzi: męskie polskie	1	1	1	1	1	—
„ „ żydowskie	2	1	1	1	2	1
„ żeńskie polskie	3	2	2	1	1	1
„ „ żydowskie	1	1	1	2	1	1
„ koedukacyjne	1	1	1	2	2	2
Na prowincji: męskie polskie	1	1	—	3	3	1
„ żeńskie polskie	1	1	1	1	1	1
„ koedukacyjne polskie	7	5	5	5	4	3
Razem	17	13	12	16	15	10

Z zestawienia tego wynika, że w r. szk. 1927/8 w 17 szkołach nie było klasy pierwszej gimnazjalnej, w 13 szkołach nie było klasy drugiej, a w 12 klasy trzeciej. Stan ten dotyczy w większej mierze prowincji, w mniejszej m. Łodzi. W r. 1928/9 stan ten nieco się poprawił z wyjątkiem klasy drugiej, poprawa jednak nastąpiła właściwie tylko w Łodzi, bo na prowincji stan się znacznie pogorszył zwłaszcza, jeśli się zważy, że zwinięto w tym roku kilka szkół, z pośród których dwie nie miały również klas niższych. Zwijanie zatem klas niższych gimnazjalnych na prowincji staje się już coraz częstszem zjawiskiem, dzięki czemu na prowincji spra-

wa pięcioklasowej szkoły średniej ogólnokształcącej nabiera coraz większej aktualności.

W przeciwieństwie do klas niższych stosunkowo słabym wahaniom podlegają klasy wyższe, utrzymują się właściwie od szeregu lat na tym samym poziomie, jak o tem świadczą następujące cyfry:

W r. szkolnym	1921/2	było w klasach od IV—VIII	11118	uczniów
„ „	1922/3	„ „ „	11804	„
„ „	1923/4	„ „ „	11619	„
„ „	1924/5	„ „ „	11570	„
„ „	1925/6	„ „ „	11514	„
„ „	1926/7	„ „ „	11649	„
„ „	1927/8	„ „ „	11892	„
„ „	1928/9	„ „ „	11549	„

Jeśli zatem chodzi o kryzys w szkolnictwie średniem ogólnokształcącem, to nie dotyczy on zupełnie klas wyższych, odbywa się on poza właściwą szkołą średnią. Inna rzecz, że ze względu na ścisły związek organizacyjny klas wyższych z niższemi, a nawet z wstępnemi, wszelkie wahania i załamania w tamtych klasach odbijają się bardzo silnie na życiu klas wyższych tem bardziej, że dotychczasowe budżety szkół opierały się przedewszystkiem na klasach niższych, a nie umieją i może niezawsze mogą dostosować się do nowych warunków, w których podstawą budżetową stać się muszą tylko klasy wyższe.

Dotychczasowe rozpatrywania ogólne stosunkowo niewiele mówią nam, jak wyżej przytoczone zjawiska odbijają się na życiu szkół. Pewien obraz tego życia mogą nam dać zestawienia, przedstawiające stan frekwencji w szkołach według liczby uczniów w klasach. Jeżeli podzielimy sobie klasy na grupy od 1—10 uczniów, od 11—20, od 21—30, od 31—40. od 41—50 i powyżej 50, to otrzymamy następujący obraz zmian:

	1921/2	1922/3	1923/4	1924/5	1925/6	1926/7	1927/8	1928/9
Klasy powyżej 50 uczni . . .	9,9%	6.4%	5.1%	4,3%	3,2%	2.8%	2,3%	3.0
od 41 — 50 uczni	16.8 „	16.6 „	18,9 „	17.9 „	15.5 „	14 0 „	9,4 „	10 9
od 31 — 40 „	30.3 „	27.5 „	26 7 „	25,4 „	23.8 „	22.9 „	24 6 „	23.9
od 21 — 30 „	23.8 „	27,4 „	24.6 „	26 3 „	24 0 „	26.8 „	26,4 „	27.5
od 11 — 20 „	15.7 „	1 .4 „	17 9 „	20,2 „	24.8 „	24.2 „	24,4 „	25.0
od 1 — 10 „	5,5 „	3.7 „	6,6 „	5,9 „	8,7 „	9.3 „	12.8 „	9.7

Zmniejszyły się zatem klasy z uczniami powyżej 50 w klasie, podobnie klasy z uczniami od 41—50 uczniów. Słabszym wahaniom uległy, ale również z tendencją zniżkową, klasy z 31 — 40 uczniów. Dopiero w ostatnim roku stan ten uległ pewnej poprawie. Zjawisko to ze stanowiska pedagogicznego należy powitać z radością, jak również fakt, że przeważającym typem klasy staje się klasa, mieszcząca w sobie 21—30 uczniów. Inna rzecz, że ze stanowiska finansowego taki stan zaludnienia klas przedstawia bardzo niepomyślny obraz tem bardziej, że rośnie procent klas, posiadających jeszcze niższą frekwencję, poniżej 20, a nawet poniżej 10. Szkoły, posiadające taką frekwencję w klasach, muszą osiągać jedynie deficytowe wyniki, a ponieważ ze stanem finansowym łączy się ściśle stan pedagogiczny i dydaktyczny, nic dziwnego, że szkoły te muszą się cofać w swoim rozwoju.

Na tem tle układa się charakterystyczny procentowy stosunek liczby uczniów do liczby oddziałów, a mianowicie:

Rok szkolny	Kl. I.		Kl. II.		Kl. III.		Kl. IV.		Kl. V.		Kl. VI.		Kl. VII.		Kl. VIII.	
	oddz.	uczn.	oddz.	uczn.	oddz.	uczn.	oddz.	uczn.	oddz.	uczn.	oddz.	uczn.	oddz.	uczn.	oddz.	uczn.
1921/2	12,0%	13,4%	13,0%	15,6%	13,9%	16,0%	13,3%	14,3%	10,2%	9,9%	9,3%	8,0%	7,2%	5,6%	5,7%	3,4%
1922/3	12,0 „	13,0 „	12,0 „	13,6 „	13,1 „	15,2 „	13,0 „	15,0 „	11,8 „	11,6 „	9,6 „	8,9 „	8,6 „	6,4 „	6,7 „	4,6 „
1923/4	10,3 „	11,2 „	11,9 „	13,9 „	12,6 „	14,4 „	13,3 „	15,9 „	12,1 „	12,1 „	11,4 „	11,0 „	8,6 „	6,6 „	8,1 „	5,5 „
1924/5	9,2 „	10,4 „	11,7 „	13,1 „	12,3 „	14,1 „	12,8 „	15,5 „	13,0 „	13,1 „	11,9 „	11,1 „	9,7 „	8,4 „	8,3 „	5,5 „
1925/6	9,8 „	9,2 „	10,9 „	12,5 „	11,9 „	13,6 „	12,8 „	16,1 „	12,1 „	13,3 „	11,7 „	12,2 „	10,3 „	9,2 „	9,5 „	7,2 „
1926/7	8,8 „	7,4 „	10,3 „	10,5 „	11,9 „	13,9 „	12,4 „	15,9 „	12,8 „	13,6 „	11,4 „	12,1 „	10,5 „	10,2 „	9,8 „	8,2 „
1927/8	8,6 „	6,8 „	9,5 „	8,9 „	10,7 „	11,5 „	12,8 „	17,0 „	12,1 „	13,5 „	11,5 „	11,8 „	10,3 „	10,4 „	10,1 „	9,3 „
1928/9	8,5 „	6,8 „	8,7 „	8,2 „	10,0 „	10,4 „	12,5 „	15,3 „	12,5 „	14,5 „	11,3 „	12,2 „	11,3 „	10,5 „	10,7 „	9,3 „

Przypatrzmy się naprzód cyfrom, dotyczącym klas niższych od I—III. Wynika z nich, że procenty, dotyczące tak liczby oddziałów, jak i liczby uczniów, stale spadają, co więcej, że w kl. I i II cyfry, dotyczące uczniów, stają się niższe od cyfr, dotyczących oddziałów. Świadczy to nietylko o zanikaniu oddziałów w niższych klasach, lecz również o tem, że panujące w pierwszych latach przepełnienie oddziałów ustąpiło, a uczniów jest procentowo znacznie mniej niż oddziałów. Jest to zatem wyrazem spadku frekwencji w tych klasach, a często nawet sztucznego podtrzymywania bytu tych nierentujących się klas.

Przeciwny zupełnie obraz przedstawiają klasy wyższe. Z początku było tu procentowo więcej oddziałów niż uczniów, powoli jednak procent uczniów rósł tak, że w kl. IV, V i VI procent uczniów przewyższył już procent oddziałów, czyli że klasy te są zupełnie dobrze zapełnione, a nawet, jak zwłaszcza kl. IV i częściowo kl. V, przepełnione. Jedynie w klasach najwyższych procent uczniów jest jeszcze niższy od procentu oddziałów.

W ten sposób na tle procentowem przekonaliśmy się dokładniej o tym procesie, który poprzednio poznaliśmy w najogólniejszych zarysach.

Ciekawe jest jeszcze zestawienie według liczby uczniów w szkole znowu według podziału na grupy frekwencyjne:

Rok szkolny	Liczba szkół	Liczba uczniów, przypadających na szkołę											
		1-50	50-100	100-150	150-200	200-250	250-300	300-350	350-400	400-450	450-500	500-600	powyżej 600
1921/2	91	—	3	9	20	12	10	8	7	7	5	7	3
1922/3	91	2	3	10	23	9	6	9	13	3	6	4	3
1923/4	85	—	7	12	14	13	6	12	6	4	4	5	2
1924/5	82	—	8	9	14	8	14	8	8	6	1	3	3
1925/6	81	2	9	11	15	9	9	6	9	3	2	4	2
1926/7	79	—	8	16	9	14	8	4	11	3	1	4	1
1927/8	82	2	11	14	10	12	10	6	7	5	2	2	1
1928/9	76	4	5	15	5	13	9	5	9	7	2	1	1

Cyfry te najlepiej wykazują stan szkół. Pierwsze cztery kolumny dotyczą szkół, które, mając najwyżej dwustu, czasem 150, a nawet 100 lub mniej uczniów, nie posiadają wystarczającego minimum do normalnego prowadzenia szkoły bez deficytu, dalsze cztery przedstawiają typ mniej-więcej normalny, ostatnie cztery są to już szkoły zasobne w liczbę uczniów i oddziałów. Jaśniej ten stan przedstawi zestawienie procentowe z uwzględnieniem na trzy grupy: I liczba uczniów od 1—200, II od 200—400 i III powyżej 400:

Rok szkolny	Liczba szkół	I od 1 — 200		II od 201 — 400		III od 401 i wyżej	
1921/2	91	32	35,1%	37	40,6%	22	24,3%
1922/3	91	38	41,7 „	37	40,6 „	16	17,7 „
1923/4	85	35	41,1 „	37	43,5 „	15	15,4 „
1924/5	82	31	37,8 „	38	46,3 „	13	15,9 „
1925/6	81	37	45,6 „	35	43,2 „	11	11,2 „
1926/7	79	33	41,7 „	37	46,7 „	9	11,6 „
1927/8	82	37	45,0 „	35	42,6 „	10	12,4 „
1928/9	76	29	38,1 „	36	47,4 „	11	14,5 „

Pierwsza grupa pomimo dość silnych wahań utrzymuje się jednak w dużym procencie i udowadnia, że przeszło jedna trzecia szkół znajduje się w trudnych warunkach. Gdybyśmy nawet odliczyli 5 szkół z uczniami od 150—200, to mimo to obraz nie będzie o wiele lepszy. Charakterystyczną jest rzeczą, że wzrost liczby szkół wogóle łączy się stale ze zwiększeniem liczby szkół grupy I, powoduje osłabienie szkół, czego następstwem jest w roku następnym spadek liczby szkół.

Druga grupa, normalna, pomimo pewnych załamań stale rośnie, stwarzając najzdrowszy typ szkoły przy przeciętnej frekwencji 30 uczniów w klasie.

Natomiast grupa trzecia, która w ciągu ośmiu lat spadła o połowę, jest wyrazem wogóle spadku frekwencji. Szczegółowe rozpatrzenie tych szkół wykazuje, jak stale cofają się one i przechodzą do grupy bezpośrednio niższej.

Wreszcie zestawienie ostatnie według typów szkół. Podajemy je za trzy lata:

	Typ humanistyczny	Typ matematyczno-przyrodniczy
1924/5	8439	3174
1925/6	8406	3067
1926/7	8702	2887

Większość zatem młodzieży uczęszcza do szkół humanistycznych, dużo mniej do matematyczno - przyrodniczych. Co więcej szkoły typu humanistycznego wykazują tendencję zwyżkową, kiedy frekwencja w szkołach typu matematyczno - przyrodniczego stale spada. Dzieje się to między innemi z tego powodu, że szkoły żeńskie o typie matematyczno-przyrodniczym coraz częściej zmieniają typ na humanistyczny ze względu na trudności, jakie sprawia dziewczętom nauka fizyki i matematyki. Ponadto na typ humanistyczny przechodzą również szkoły męskie ze względu na łatwiejsze dostanie się do przeróżnych wydziałów szkół wyższych.

* * *

Przegląd szeregu cyfr wykazał nam, że szkolnictwo średnie ogólnokształcące w Okręgu Szkolnym Łódzkim od szeregu lat przechodzi silny kryzys, który dotyczy przedewszystkiem klas niższych gimnazjalnych. Kryzys ten jednak ma się prawdopodobnie ku końcowi, o czem świadczy wzrastająca liczba uczniów w klasach wstępnych i dopływ młodzieży ze

szkół powszechnych do klasy czwartej. W każdym razie masowe dążenie do gimnazjum uległo zmianie pod wpływem rozwoju szkolnictwa powszechnego i zawodowego, a nadto pod wpływem zmian w stosunkach gospodarczych. Zmiany w poglądach na szkołę średnią dokonały się zwłaszcza u dziewcząt, których liczba znacznie zmalała. Bezwarunkowo jedną z przyczyn, choć nie jedyną, jeśli chodzi o obniżenie się frekwencji, jest brak dostatecznej liczby szkół państwowych, któreby należało zakładać w miejscowościach, w których szkoły średnie powinny bezwzględnie istnieć. Naogół jednak biorąc, w szkolnictwie średniem ogólnokształcącem nastąpiło pewne skupienie, co zapewnić mu winno znaczne podniesienie wewnętrznych wartości.

(—) T. Czapczyński.

14

WYDAWNICTWA.

KSIĄŻNICA — ATLAS, LWÓW — WARSZAWA:

Władysław Witwicki. — Zarys psychologji, podręcznik dla uczniów szkół średnich i seminarjów nauczycielskich. Cena 5 zł. 40 gr.

Faustyn Piasek. — Nauka śpiewu metodą trójdźwiękową dla kl. IV i V szkół powszechnych.

St. Cybulski. — Kurs języka łacińskiego.

Z. Olszewski — Stenografja polska systemu Gabelsbergera - Polińskiego. Podręcznik dla szkół i samouków. Cena 9 zł.

Antoni Bigda. — Początkowe wiadomości o towarach w zakresie trzyklasowej szkoły handlowej.

Stanisława Niemcówna. — Dydaktyka geografji

Marek Fabjusz Kwintyljan. — O wykształceniu mówcy. Cena 4 zł. 40 gr

Dr. E. Artwiński. — O chorobach nerwowych wieku dziecięcego.

Dr. Witold Nowicki. — Co to jest choroba raka i na czem polega jej zwalczanie? Cena 1 zł. 60 gr.

Dr. Witold Szumlański. — Pielęgnowanie ucha i ochrona słuchu.

M. Duszyńska. — Alkohol nieszczęściem człowieka i narodu. Cena 50 groszy

Dr. St. Progulski. — Jak pielęgnować i odżywiać niemowlę? Cena 50 groszy

Bibljoteka Iskier i Iskierek (dla młodzieży):

J. Marcinowska. — W upalnem sercu Wschodu. Brosz. 4 zł. 20 gr. opr 6 zł.

J. H. Fabre. — Szkodniki. Borsz. 4 zł. 50 gr., opr. 6 zł.

J. H. Fabre. — Nasi sprzymierzeńcy. Brosz. 4 zł. 50 gr., opr. 6 zł.

B. Ostrowska. — Bohaterski Miś czyli przygody pluszowego niedźwiadka na wojnie. Brosz. 3 zł., opr. 4 zł. 50 gr.

K. A. Czyżowski. Szalony lotnik. Brosz. 3 zł., opr. 4 zł 20 gr.

B. Merwin. — Dwunastka. Brosz. 3 zł., opr. 4 zł. 20 gr.

W. Scott. — Kwintyn Durward. Brosz. 5 zł. 40 gr., kart. 6 zł. 80 gr.

A. Pisuliński. — Szlakiem słonia afrykańskiego. Brosz. 5 zł. 50 gr., kart. 7 zł.

K. Dickens. — Dawid Copperfield. Brosz. 5 zł. 40 gr., kart. 6 zł 80 gr.

W. Scott. — Talizman. Brosz. 3 zł. 90 gr., kart. 5 zł. 40 gr.

Z. Sosnowski. — Życie w akwarjum. Brosz. 5 zł. 60 gr., kart. 7 zł.

Z. Urbanowska. — Róża bez kolców. Powieść T. I. Brosz. 6 zł. 40 gr., kart. 7.80.

Z. Urbanowska. — Róża bez kolców. Powieść T. II. Brosz. 6 zł. 40 gr., kart. 7.80.

H. Allorge. — Walka światów. Brosz. 4 zł. 60 gr., kart. 6 zł.

K. A. Czyżowski. — Jim żeglarz. Brosz. 4 zł. 60 gr., kart. 6 zł.

J. Siemiradzki. — O czem mówią kamienie. Brosz. 5 zł. 40 gr., kart. 7 zł.

F. A. Ossendowski. — Pod polską banderą. Brosz. 6 zł. 20 gr., kart. 7 zł. 80 gr.

F. Burdecki. — Podróże międzyplanetarne Brosz. 3 zł. 50 gr., kart. 4 zł. 80 gr.

J. Verne. — Wyprawa w głąb Afryki. Brosz. 6 zł. 80 gr., kart. 8 zł. 40 gr.

J. M. Dąbrowa. — Telewizor Orkisza. Brosz. 6 zł. 50 gr., kart. 8 zł.

F. A. Ossendowski. — Wańko z Lisowa. Brosz. 8 zł. 80 gr., kart. 10 zł. 40 gr

J. Verne. — Tajemniczy gród w pustyni. Brosz. 6 zł. 40 gr., kart. 8 zł.

F. Burdecki. — Budowa wszechświata. Brosz. 5 zł. 20 gr., kart. 6 zł. 80 gr.

Z. Rogoszówna. — Dziecinny dwór. Brosz 4 zł. 80 gr., kart. 6 zł. 40 gr.
W. Haberkantówna. — Śmietnik. Brosz 2 zł., kart. 2 zł. 80 gr.
F. A. Ossendowski. — Życie i przygody małpki.

CENTRALA ABSTYNENCKA KÓŁ MŁODZIEŻY W KRAKOWIE, ul. Skarbowa Nr. 2:

K. Milieski. — W pogoni za szczęściem. Cena 1 zł. 75 gr.
Dla dobra ludu. Obrazek sceniczny. Cena 1 zł. 75 gr.
T. Dalewski. — Lekarstwo na wszystko. Utwór sceniczny. Cena 1 zł. 45 gr.
L. Anczyc — Gorzałka. Utwór sceniczny. Cena 1 zł.
Fr. Biedroń. — Bój o karczmę. Utwór sceniczny. Cena 1 zł. 10 gr.
Ks. P. Wieczorek. — Z nędzy do szczęścia. Utwór sceniczny. Cena 2 zł.

ZWIĄZEK NAUCZYCIELI ABSTYNENTÓW W POZNANIU: Al. Marcinkowskiego Nr. 26:

W. Ulbricht. — Szkoła a zagadnienie alkoholizmu. Książka dla nauczycieli. Spolszczyli Marja i Andrzej Niesiołowscy. Cena 4 zł.

WYD. KASY im. MIANOWSKIEGO, WARSZAWA, Pałac Staszica, Nowy Świat Nr. 72:

Tom I. **Matematyka.** Cena 8 zł.
Tom III. **Matematyka.** Uzupełnienie do t. I. Cena 3 zł.
Tom IV. **Krystalografja.** Cena 4 zł. 50 gr.
Tom V. **Mineralogja.** Cena 10 zł.
Tom VI. **Botanika I.** Cena 10 zł.
Tom VII. **Botanika II.** Cena 15 zł.
Tom VIII. **Botanika III.** (w druku).
(Pracownicy naukowi oraz młodzież akademicka otrzymują ustępstwa od cen katalogowych).

NASZA KSĘGARNIA, SP. AKC. ZWIĄZKU POLSKIEGO NAUCZYCIELSTWA SZKÓŁ POWSZECHNYCH, WARSZAWA, ul. Świętokrzyska Nr. 18:

Porazińska. — Kopciuszek. Cena 4 zł.
Szelburg. — Rzemieślniczek. Cena 3 zł.
Kolorowe obrazki. Cena 4 zł. 80 gr.
Szelburg. — Za siedmioma górami. Cena 2 zł. 40 gr.
Konarski. — Musi być. Cena 4 zł. 80 gr
Rogoszówna. — Przygody małego murzynka. Cena 3 zł.
Grotowska. — W miasteczku. Cena 6 zł. 60 gr.

Ukazał się w 2 roku VII i VIII zeszyt ilustrowanego Czasopisma Przyrodniczego, wydawanego przez Tow. Przyrodnicze im. St. Staszica (Nowo-Targowa 25). Redaktor E. Potęga. — Zeszyt ten jest bogato ilustrowany, a artykuły, podane w formie przystępnej, poruszają przeważnie tematy przyrodnicze i dydaktyczne, dotyczące terenu woj. łódzkiego.

Treść zeszytu: Cytaty z Ziemiorództwa, dr. Fr. Hirszberg (Łódź). — Sprawozdanie Zarządu T. P. i S. S. z I Zjazdu Przyrodników wojew. Łódzkiego, St. K. (Łódź). — Wycieczka uczestników Zjazdu do Chojen, J. Ruszkowski (Poznań). — Wycieczka uczestników Zjazdu do Aleksandrowa. — Służba ochrony roślin, prof. Z. Mokrzecki (Warszawa). — Z teorji nauczania przyrodoznawstwa, W. Kociejowski (Koło). — Co uważać za ważniejsze przy nauczaniu przyrody, dr. A. Goldenberg (Łódź). — Sole potasowe w Polsce, J. Kuhl (Kraków). — Wycieczki geomorfologiczne w najbl. okolice Łodzi, St. Konicówna (Łódź). — Wnioski i uchwały Zjazdu, St. Konicówna (Łódź). — W sprawie ochrony głazów narzutowych wykopanych na terenie m. Łodzi, E. M. Potęga (Łódź). — Tęgopokrywe z okolicy Pabjanic, dr. W. Eichler (Pabjanice). — Z życia Towarzystwa

---

Drukarnia Państwowa w Łodzi, Piotrkowska 85. telefon 29